

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Fructuoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

IV. Cuidam Theologiæ auditori de moralibus diligenter addiscendis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51159](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51159)

optima causa concidere potest, qui
 malas si vellet, obtinere potuisset.
 ale, & istam urbem cole, quam me-
 diligis.

VIDAM THEOLOGIE AV-
 ditori.

De moralibus diligenter addiscendis.

SOCIETATIS, mi Lodoice,
 doctrina, eruditioque omnis
 refertur ad Deum, à quo ve-
 e fonte manavit, nequideo quid
 noster scholasticus proponere,
 eud debeat, cui per nostras leges esse
 licet Episcopo, mercenarioue,
 doctori, cui Theologiam publicè in-
 terpretanti grande stipendium quot-
 annis persoluetur. Nam laudis & glo-
 in tanta iudiciorum dissimilitudi-
 ne, opinionum morumq; peruersita-
 te perexiguus est fructus, & quem pro
 nihilo putare possit, vel qui religiosæ
 nullis legibus teneatur. Iam enim
 illa Caietani, & Francisci Victoriæ
 tempora præterierunt, in quibus ho-
 nor artes alebat, honor inquam ab

M m 5 his,

his, qui in eodem curriculo versantur. Theologiaq; laudatores & fautores multos habebat, quos hæc arastra desiderat, quæ quod inchoatum est, & impolitur non laude tanquam voce & clamore perducit ad calcem, sed nauum in pulcro quærit, & quæ sunt perfectè elaborata reprehenduntur, Quare si sapias, eum tibi finem in addiscenda arte constitue, quem sis adipisci. Laus enim, quæ incitamentum hominum studia solet, quæque virtutem nascentem corroborat, progressentem acclamatione & fauore progreditur, iam pridem obmutuit, quæ verò ex inuidia & liuore nata iniuste eripit, quod aliis indigne agiatur, sola in usu est. Cuius nostra cietas semper fuit, & ut spero, erit mica. Hanc mi Lodoice vt pestem fugito, Theologiamq; puritatis magistram purè condiscito: & ab iis contumeliisq; defendito, quibus diuinam Theologiam quorundam leuitas deformauit. Non enim vociferandi, obtrectandi, contradicendi, dissidendi

verfari
 s & fa
 ec aras
 choaru
 e tanqu
 d calce
 it, & qu
 prehens
 em in i
 quem p
 incitari
 que viri
 progres
 ore prob
 uit, qu
 nara au
 digne le
 nostra S
 erit in
 estem fu
 tis mag
 iis com
 o, quib
 ndam le
 vocifer
 di, disti
 dena

endi ars ista est, sed veri exquirendi,
 nos honorandi, cum prudentissimis
 nibusq; atque sanissimis sentiendi.
 disputatio non solùm contumelia,
 etiam iracundia vacare debet. Sic
 altercando vis & acrimonia, sine
 a friget ipsa contentio, illa ampu-
 tur, quæ otij consumendi causa di-
 untur, nec ad rem pertinent, sed vel
 rogantiæ argumenta, vel silentij at-
 e infantia videntur esse remedia.
 que diuinitus vindicari solere. Cas-
 mi nos docet historia. Cùm enim
 bas Moyses singulari pietate mo-
 chus cum sanctissimo abbate Ma-
 rario disputans, verbum paulò du-
 us atque liberius protulisset, incon-
 deratia pœnas illico dedit: nam ma-
 dæmon, à quo Dei permisso arre-
 us fuerat, ventris facibus, quæ & se-
 etam, & immūdā eiectionem ha-
 re solent, humanoq; stercore os, fa-
 amq; subinde fædabat, sed Macharij
 ecibus omnis illa dæmonis, & agi-
 tio, & iniuriosa fæditas conquie-
 t. Algere disputationem mini-
 mē de-

Collat. 7.
 cap. 27.

mè decet, neque ita tamen ardeat, in ea sit fumus & ignis. Pressum & cleatum disputatorem te esse quemque nil superuacaneum, redansq; delectet. Urgeatur aduersus resque ad viuum ressecetur, sed ligant qui disputant, quatenus ritas ostendet, eatenus esse laborandum. Verendumque erit, ne per te illo, quod quærimus, ultra gressi fuerimus, aut nimis peritiam aut parum sagaces videamur. qui diutiùs quam oporteat, pugnetes, argumentantesq; persistunt, cedere nolunt, & se victos, persuaque fateri non audent, quod est laborum, aut ipso monstratæ veritatis splendore caligant, quod est hebetudo & tardorù: tu sic te in disputando res, vt pugnae modum adhibeas, creatque nil tibi esse antiquius veritate. Quòd si in illum incideris, nec rectè respondeat, nec quæ dicuntur, infirmet, vt ere prudentia illa tua, & debilitatum, abieque confirma, stultè gloriante, &

ardere
um &
esse
m, re
duer
t, sed
enus
e labor
t, ne
vltra
per
ur. Ne
t, pug
stunt,
per
d est
e ver
t hebe
urando
beas, ap
uis ver
deris, q
qua a
e prude
abie
te, & op
nibus

onis errore labentem re ipsa potius
oderare, quam verbis, & à senten-
prauitate & viribus & consilio de-
este. Nemo enim tam est excors, qui
aduersarij sui virtutem & robur
noscat eo facilius, quò se victor gef-
it humanius. Stupidis tamen adhi-
anda tortura est, vt se victos fatean-
t, ne fir-
Opinandi mi Ludouice, atque
firmandi vitanda temeritas est, illa-
seruanda, quæ sanctus Basilius
cuiusdam discipulos verba faciens
illissima, grauissimaque præcepit,
quia tibi credo esse notissima,
remitto. In scholis explicandis,
tentiisq; tradendis instar omnium
tibi Sanctus Thomas ex Aquina-
nobilissima, ex prædicatorum,
nobiliore familia. Quia hoc præcla-
scriptore dissentiunt, eos ne morde-
linguæ conuitiis quasi dentibus,
refellito argumentis. Quorum al-
rum hominum est, alterum bestia-
um. Ac ne illud quidem, quod cum
Thoma quidam perseveranter
firmant, reiiciendum cum iniuria
est.

*Amphilo-
chius in vi-
ta dñi Ba-
silij.*

est. Dicant sanè quæ volent alij, one &
 Dei parentem non solùm à culpa libus
 etiam ab originis labe vindicent libu
 omnisque maculæ expertem era
 credamus, fateamur, exclamemus llon
 que solùm secundo populo, sed nesc
 annuente celo hæc à nobis dici heolo
 tremur. Societas quidem quem nim in
 ctissimum, quem sapientissimum illos
 quem omnibus locis veritatis am cu
 rem quendam appellat, huius cepta
 sententiam de purissimæ Mariæ am m
 ginis conceptione & fatu non ert n
 bat, quam ille quo fuit ingenio, e mo
 animo si hodie viueret, sine ca
 mutaret. Illud te etiam atque natur
 admoneo, perennia vt sint tua iscor
 dia, si illum attingere scopum qu
 quem in Theologiæ cognitione etur,
 état, intueturque Societas. Non ana
 nim aut concionari, aut publice az ne
 pretari, aut cum hæreticis disputare es b
 aut ad Christianam fidem ut, of
 crorum cultores perducere nostri ing
 sunt, sive le gendi, audiendi, erū,
 di, commentandi, scribendi n à
note

one & labore remiserint. Non sub-
libus solum, sed multo etiam magis
libus delectari te velim, quorum
disputationibus profunt, con-
fessionibus altera, estq; turpissimum
nescire Theologos, propter qua
theologia condiscitur. Theologi
im indignus nomine est, qui nodos
illos dissoluit, neque post tot anno-
rum curriculum, post tot scripta, totq;
acceptas quaestiones & sua & librario-
rum manu multorum aegris animis
fert medicinam. Atque utinam qua
moribus in Theologia disputan-
tine doceat, ea ne cursim a tam multis disce-
ntur. Mores enim non vetus illa
Philosophia format & fin-
it, quam Socrates e caelo deuocasse
& in domos introduxisse: Chri-
stianae Theologiae munus hoc est,
neminem labi, errareque finit,
bonorum, malorumque consti-
tuta, officia describit, quam quisq; vi-
tium ingredi debeat, definit, quid mor-
tali, quid vitale demonstrat. Quae ta-
men a multis, qui & verba ad popu-
lum

lum faciunt, & disputantium ex
vociferatione & clamore comple
sepè ignorantur. Quæ sit in re ista
uersitas, illius fabella declarat, qua
perhibent in puteum ante oculos
situm, quem non prouiderat, de
se, cum quæ essent aliis euentura
prædicturum profiteretur. Nec
alienum, quoddam de Rhamneta à
interfecto Virgilius cecinit,

9. *Aneid.*

*Sic memorat, vocem q̄ premit, simul
superbum,*

*Rhamneta aggredditur, qui forte
Extructus toto prostabat pectore
Rex idem & regi Turno gratissimus
Sed non augurio potuit depellere pestem.*

Extat egregium epigramma
patri Sidonij in eum aucupem,
dum aues cupidius insequutus
suspicit, viperæ morsum non
quæ cum venenum infudisset,
nem extinxit.

*Vide An-
dream Al-
ciatum in
emblemata
lib. 3.
epigram-
matum
Greecor.*

*Sic obit extento qui sidera respicit
Securus fati, quod iacet ante pedes.
Similiter mihi facere videntur
subtilia consectantes vtilia non*

um Theologos vtrumque sequi ne-
 esse sit, ne aut in disputationibus ob-
 tutescāt, aut in confessione balbuti-
 re: quare da operam, vt omnia tibi
 comparata, & prouisa, quæ sunt
 ad intelligendum, & ad agendum,
 necessaria, ne tibi accidat quod olim
 Thalesi Milesio, quem in foueam de-
 cersum vel anicula irrisit, quæ ei ne-
 cessaria ministrabat, & cibos condie-
 rat, hero enim vitio vertit, quod no-
 uam cœli faciem, astraq; intentius
 spectans præsens periculum non ani-
 maduertisset. Quod noster Tullius
 nescio cuius versiculo illo re-
 prendit.

*Quid est ante pedes nemo spectat, cœli scru-
 tantur plagas.*

2. de diuis.

Nihil enim tam dedecet, quàm ho-
 minem Theologum & eum Theolo-
 gum, qui speculetur accerrimè de que-
 rum naturis acutissimè disputet, à
 moralibus controuersis imparatum,
 consulentibus ac percontantibus re-
 spondere non posse, hæc igitur Socie-
 tatis Theologus discat in primis, quæ

Nn

verò

*Diogenes
 Laertius in
 vita Thale-
 tis.*

verò ex iure pontificio & ex legibus
 ad hanc rem pertinent, cognita
 beat, explorata, comperta, ut se
 confessionibus & consultationibus
 expedire possit, & plurimorum
 re conscientias, qui est omni è The
 logia fructus vberimus'. Quadri
 nium illud quod Societas in D. Tho
 mæ libris euoluendis, tractatibus
 intelligendis ponere iubet, conc
 natoriis sententiolis nec confus
 nec conteri decet. Nam in Theologia
 curriculo & studio versantibus illi
 esse prima debent, vel sola potius,
 quæ Thoma auctore traduntur. he
 enim spinosiora assiduitatem per
 uerantiamque desiderant. Con
 his nixa fundamentis crescere
 peruenire potest ad summum. Qu
 ante quintum Theologiæ annum
 attingi non debet. Tu siue quinq
 siue sexto anno ad concionem adiu
 ges animum, sine rectorum iussu
 molire nihil. Nam si sponte in ea
 dia incubueris, frustra fortasse labo
 rabis, quæque furto abstuleris, reddes
 atque

que restitues? nihil salubre, nihil
 suam suave, quin idem coctum sit,
 maturum. Multa tibi ad concio-
 nandum tempestiua erunt, illa si ex-
 spectas, fructum feres? Linum & hor-
 deum, dicit scriptura, læsum est, cum
 horribilis illa grando cecidisset, *ed quod Exodi. c. 9.*
ardem esset virens, & linum iam follicu-
germinaret, triticum autem & far non
erat laesa, quia serotina erant. Vbi te-
 nus ad concionem inuitabit, atque
 deo pertrahet moderator, cura ut
 sapias, & ex illorum numero sis, qui
 que volunt, quæq; conantur, efficiunt.
 Multa Theologiæ arcana egregio
 concionatore disputante cognosci-
 mus: qui tamen mutus & silens docet,
 præ meliora. paucis contentâ esse na-
 turam, temporis ne minimam faci-
 endam esse iacturam, Theologos de-
 dere vilem amictum, mores facilli-
 mos, charitatem, humanitatemque
 perpetuam. Quidquid aduersum
 assus attulerit, modicè ferre, quos à
 nobis viderimus auersos cum iis ami-
 cillimè colloqui, nec animi alienioris?

N n 2 indi-

indicia præ nobis ferre, vt Thomæ
discipulos, & Societatis filios po-
mus agnoscere. Noster enim
& pater vt Theologiæ tam magister
quàm discipulis opinionem, id est
temeritatem eriperet, Thomam præ-
finiuit, quin etiam fore sperauit, vt
qui sapientissimi, sanctissimi que do-
ctoris sententiis deditus esset, me-
tem ab erroribus, voluntatem & an-
imum à flagitio vindicaret. Quod
præstare licet, qui cum sanctorum
patrum, & diui Thomæ, quem tam legi-
timè, & diuino nomino, lectione pectus implet,
illa non omittunt, quæ nobis etiam
sapere declarant, legum & institutio-
rum obseruationem, corporis & animæ
sanctitatem, mirabilem sanctimoniam,
nostri contemptum, præclaram casti-
tatem, abstinentiam, taciturnitatem, ma-
gnam modestiam, precandi assiduitatem, lacry-
mas, ieiunia, verbera, corporis cruciata-
menta, sine quibus specie Theologi-
re fures improbissimi erimus, qui
alienas fortunas inuadimus, oleum
& operam perdimus, Societatis sume-

us profundimus, quibus illa non
parcit, vt suos literis & virtute perpo-
nat, cuius vtriusque rei mira vicini-
tas est, & præclara consensio. Studia
animi probitatis domicilia sunt, vir-
tus alumna studiorum, hæc vt velis ho-
nestè viuere, vt possis illa perficiunt.
vt consultoribus respondeas, discen-
da Theologia est, vt Theologiæ præ-
ceptis decretisque pareas, cole, com-
plectereque virtutem. scire quæ recta
sunt, quæ vera, quæ certa, quæ pro-
babilia, quæ falsa, quæ dubia, quæ ho-
nesta, quæ turpia nisi literis simus
exculti non possumus, ad eorum præ-
ceptorum, quæ cognita, perspectaq;
sunt, rationem & normam actiones
nostras, sensusque dirigere perfectæ
virtutis est, hominisque & vera vi-
dentis, & quæ diuina sint lege præscri-
pta facientis. è libris & literis fortitu-
dinis documenta sumuntur contra
dolorem, temperantiæ aduersus libi-
dinem, constantiæ contra metum,
veritatis honestas impedit, quo min⁹ nos
recta ratione vitiosa natura detor-

N n 3 queat.

queat. Cognita, perspectaq; scientia
leuamur superstitione, emergimus
erroribus, opinionum prauitates
exuimus, non conturbamur igno-
tione rerum, ex qua ipsa horribiles
istunt saepe formidines, denique
rati melius erimus, cum didicerimus
quid immensa illa bonitas requirat
nobis, seruata quæ delapsa de caelo
fidei regula, ad quam omnia rerum
iudicia conformentur. Ne autē Sal-
monis, Origenis, Tertulliani, Hosii
magis sapientium, quàm sanctorum
exemplo labamur, virtus cum literis
sociata prouidebit, & mortis commis-
sio diuturna non illius tantum, qui
tanquam Tantali saxum semper im-
pendet, sed eius etiam, qui quotidi-
morimur, cauemusq; ne umbris, de-
litiis, otio, languore, desidia, animi
inficiamus, & opinionibus, maloque
more delinitum molliamus. Et omni-
no uelim te cum alta cogitas, & graui-
simis istis studiis inhæres, minuere
opinionem scientiæ, mentem, ani-
mumque demittere, vnamq; putare

scientiam, pietatem in
 Deum, erga homines misericordiam, &
 illam ardentem charitatem, qua Deus,
 ob id ipsum quia Deus est, summè di-
 gatur, homines autè propter Deum.
 meminiscere Societatis te esse schola-
 ricum, & ex illo grege esse, vnde pi-
 catores illi sumuntur, qui homines
 capiunt, neque maris vel monstra, vel
 procellas extimescunt. Vale.

CVIDAM PERPETVÒ ÆGRO-
 tanti.

*Vt vel in tam afflictâ valetudine sit ho-
 minibus fructuosus.*

QVI & agrotarent, & vno eo-
 demque tempore benè vale-
 rent, Alfonsè charissime, per-
 multos in Societate cognoui. Nam
 vel infirmo vel agro corpore valebat
 animus, vigeat, sanus erat, nec in-
 morbi diuturnitate deprimi poterat,
 & graviter jacere. Vt enim ea omittam, quæ
 quia in illis fuerunt, qui Christum ne-
 scierunt, admirabilia non iudico, non
 flere, non ingemiscere, non vultum.

N n 4 muta-